

РЕЦЕНЗІЯ

**рецензента, доцента кафедри стоматології післядипломної освіти
Івано-Франківського національного медичного університету,
кандидата медичних наук, доцента
Попович Зоряни Богданівни
на дисертаційну роботу
Бугерчук Ольги Олександрівни на тему:
«Ефективність використання фотодинамічної терапії в комплексному
лікуванні генералізованого пародонтиту у хворих на
цукровий діабет 2-го типу компенсованої форми після перенесеної
коронавірусної хвороби»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізовану разову
вчену раду ДФ 20.601.124 (14273) Івано-Франківського національного
медичного університету МОЗ України, створену згідно наказу ректора
№652-д від 27.05.2026 для розгляду та проведення разового захисту
дисертації на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 22 – «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 221 – «Стоматологія»**

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Стоматологічна захворюваність населення України характеризується високою розповсюдженістю та інтенсивністю. Цьому сприяють поєднання різних чинників: несприятливі екологічні умови проживання, наявність соматичної патології, а з початком російської агресії проти України – стресові фактори. Збереження здоров'я населення є основним завданням сучасної медицини. Генералізований пародонтит сьогодні належить до найактуальніших проблем теоретичної та практичної стоматології через його високу поширеність, негативний вплив на загальний стан організму людини та недостатню результативність наявних методів лікування. У різних регіонах України у осіб віком понад 40 років захворювання пародонту діагностують у 86% - 92 % населення. Актуальність проблеми патології пародонту зростає у зв'язку з підтвердженим взаємозв'язком і впливом на перебіг значної кількості соматичних захворювань.

Багатьма дослідженнями встановлено, що рівень стоматологічного здоров'я тісно пов'язаний із рівнем соматичного здоров'я - інтенсивність

стоматологічних захворювань зростає при збільшенні рівня соматичної патології, збільшенням кількості осіб із хронічними захворюваннями. Саме тому, не дивлячись на успіхи у лікуванні захворювань пародонту, частота рецидивів, перехід у більш важкі форми захворювання залишаються високими. Одне з провідних місць у структурі загальної захворюваності населення займає ендокринна патологія. В Україні понад 1,3 мільйона людей мають діагностований цукровий діабет. Сучасні наукові дані, отримані в окремих вибірках, вказують, що реальний показник може бути значно вищим. Цукровий діабет є інтегральною проблемою соціального і медичного значення, оскільки відбуваються зміни в організмі в цілому, у функціонуванні різних органів і систем, і одними із перших страждають тканини пародонту. Цукровий діабет належить до факторів підвищеного ризику розвитку коронавірусної хвороби. Дослідження свідчать, що наявність діабету асоціюється зі зростанням рівня захворюваності та смертності серед пацієнтів із коронавірусною хворобою. Водночас нові клінічні та експериментальні дані вказують на можливість зворотного зв'язку: зафіксовано випадки, коли COVID-19 ставав тригером розвитку цукрового діабету.

Поєднання цих поширених патологій: генералізованого пародонтиту, цукрового діабету 2-го типу та перенесеної коронавірусної хвороби становлять значну медичну та соціальну проблему.

Вивчення особливостей клінічного перебігу та розробка нових методів лікування і профілактики захворювань пародонту у пацієнтів із коморбідною патологією є надзвичайно актуальним завданням. Цій важливій проблемі присвячена дисертаційна робота Бугерчук О.О. Авторка застосувала комплексний підхід до обстеження пацієнтів, вивчивши не тільки стоматологічну захворюваність, а врахувала загальний стан здоров'я пацієнтів.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Дисертаційна робота відповідає сучасним вимогам. Сформульовані наукові положення та висновки є обґрунтованими, вагомими, оскільки базуються на достатній кількості досліджень, сучасних клінічних, біохімічних, мікробіологічних, рентгенологічних методах обстеження.

Результати роботи широко представлені у фахових наукових виданнях: за темою дисертації опубліковано 13 наукових робіт, серед них 4 статті у фахових наукових виданнях України, 8 тез в матеріалах конференцій, конгресів та з'їздів, отримано 1 патент України на корисну модель.

Дисертаційна робота виконана згідно плану науково-дослідних робіт Івано-Франківського національного медичного університету і є фрагментом комплексних науково-дослідних робіт кафедри стоматології післядипломної освіти «Комплексне морфофункціональне дослідження та обґрунтування застосування сучасних технологій для лікування та профілактики стоматологічних захворювань», номер держреєстрації 0121U109242 (2021-2023 рр.), та «Клініко-експериментальне обґрунтування сучасних методів діагностики, профілактики та лікування стоматологічних захворювань», номер держреєстрації 0124U003547 (2024-2030 рр.). Дисертантка є співвиконавицею відповідних розділів цих НДР.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Дисертанткою уперше проаналізовані зміни показників концентрації глюкози, сечовини, активності α -амілази, лужної та кислої фосфатаз, рівня загального та іонізованого кальцію, а також неорганічного фосфору у ротовій рідині хворих на генералізований пародонтит з цукровим діабетом 2-го типу після перенесеної коронавірусної хвороби. Уперше детально вивчено та проаналізовано особливості мікрофлори пародонтальних кишень у хворих на генералізований пародонтит на тлі цукрового діабету 2-го типу компенсованої форми після перенесеної коронавірусної хвороби. Такий

обсяг отриманих даних щодо механізмів розвитку та формування патологічних змін у тканинах пародонта при цукровому діабеті 2-го типу після перенесеної коронавірусної хвороби дозволив дисертантці обґрунтувати та запропонувати удосконалену методику лікування генералізованого пародонтиту. У роботі суттєво розширено уявлення про особливості клінічного перебігу генералізованого пародонтиту на тлі цукрового діабету 2-го типу після перенесеної коронавірусної хвороби. Дану дисертаційну роботу слід визнати науково обґрунтованою і практично значимою, що відповідає сучасному запиту теоретичної та практичної стоматології. В наукових працях опубліковані всі основні результати проведених досліджень.

4.Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Отримані в дисертаційній роботі результати можна вважати обґрунтованими і достовірними, оскільки вони ґрунтуються на аналізі репрезентативної вибірки пацієнтів (136 осіб). Для вирішення поставлених завдань автором проведені клінічні, біохімічні, мікробіологічні, рентгенологічні методи дослідження. Обрані методи досліджень – сучасні, інформативні, відповідають поставленим завданням. Застосування сучасних методів статистичної обробки підтвердило вірогідність отриманих результатів, що, у свою чергу, підтверджує логічність, аргументованість і практичну значущість сформульованих висновків та рекомендацій.

Основні положення дисертації, висновки роботи та практичні рекомендації базуються на отриманих фактичних результатах, є чітко сформульованими, містять нові наукові узагальнення та є підсумком проведених досліджень.

Комісією з питань етики Івано-Франківського національного медичного університету засвідчено, що проведені дослідження не суперечать основним міжнародним біоетичним та правовим нормам Гельсінської декларації, Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину та відповідним

Законам України.

5.Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Дисертаційна робота виконана на сучасному науково-методичному рівні.

Використані методи дослідження дозволили отримати об'єктивні дані щодо особливостей перебігу генералізованого пародонтиту у пацієнтів на тлі цукрового діабету 2-го типу компенсованої форми після перенесеної коронавірусної хвороби.

Отримані результати відповідають завданням дослідження, достатньо обґрунтовані. Висновки та практичні рекомендації сформульовані логічно, ґрунтуються на отриманих результатах. Вирішення наукових завдань роботи – це реалізація обраних дисертанткою вдалих методичних підходів.

Одержані результати можна вважати достовірними та обґрунтованими.

6.Теоретичне і практичне значення наукового дослідження.

Дисертаційна робота вносить вагомий вклад у теоретичну та практичну стоматологію.

Практичне значення роботи полягає у вирішенні одного із завдань сучасної стоматології - розробці методу лікування захворювань пародонту у пацієнтів із цукровим діабетом 2-го типу компенсованої форми після перенесеної коронавірусної хвороби.

Отримані результати можуть бути використані для ефективного лікування пацієнтів із коморбідною патологією, при плануванні стоматологічної допомоги. На підставі результатів обстеження дисертанткою розроблено комплекс лікувально-профілактичних заходів, ефективність яких підтверджена проведеними дослідженнями та дозволяє рекомендувати їх для широкого практичного застосування.

Результати наукових досліджень впроваджені в клінічну практику, про що свідчать наявні акти впровадження.

7. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота Бугерчук О.О. побудована за загальноприйнятою схемою, написана українською мовою та викладена на 201 сторінці комп'ютерного тексту (основний обсяг 151 сторінка), складається із вступу, огляду літератури, об'єктів та методів дослідження, двох розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних 220 літературних джерел, які містять 147 джерел латиницею та 73 джерел – кирилицею. Дисертацію проілюстровано 30 рисунками та 13 таблицями.

Анотація включає: мету дослідження, актуальність роботи, завдання наукового дослідження, характеристику змісту роботи, отримані результати та висновки.

У розділі **“Вступ”** авторка обґрунтовує актуальність теми дисертації, формулює мету, ставить конкретні завдання, визначає особистий внесок, наводить дані про оприлюднення матеріалів роботи.

Розділ викладено добре, зауважень немає.

У розділі **«Сучасні погляди на етіологію, патогенез, діагностику та комплексне лікування пацієнтів з генералізованим пародонтитом. Огляд літератури»** авторка провела ґрунтовний аналіз сучасних наукових досліджень про перебіг захворювань тканин пародонта, охарактеризувала лікувально-профілактичні заходи щодо запальних захворювань тканин пародонту на тлі соматичної патології. Наведені джерела відповідають темі і напрямкам дослідження. Розділ викладено інформативно, грамотно, аналізуються сучасні літературні джерела переважно за останні 10 років.

Зауважень до розділу немає.

У другому розділі дисертації – **«Об'єкти та методи дослідження»** описано дизайн дослідження (обстежено 136 пацієнтів), методи клінічних, рентгенологічних, біохімічних, мікробіологічних методів дослідження та методи статистичного аналізу, включаючи повний опис методик визначення

досліджуваних показників. Добре сформовано групи спостереження пацієнтів, що дало можливість різносторонньо оцінити та провести аналіз результатів дослідження.

Матеріали даного розділу представлені в повному об'ємі, обрані методи досліджень відповідають поставленим завданням.

Загалом розділ представлено інформативно, чітко і послідовно.

Із зауважень можна відмітити надмірно детальний опис загальновідомих методик обстеження, їх варто скоротити, давши відповідне посилання.

Третій розділ роботи **«Особливості перебігу хронічного генералізованого пародонтиту за клініко-лабораторними та мікробіологічними показниками»** складається із трьох підрозділів.

У підрозділах послідовно описано клінічну оцінку стану тканин пародонта в обстежених пацієнтів, біохімічні показники ротової рідини (концентрацію глюкози, сечовини, активність α -амілази, лужної фосфатази та кислотної фосфатази, вміст загального та іонізованого кальцію, неорганічного фосфору). Авторка детально описала дослідження мікробіологічного спектру пародонтальних кишень.

Текст добре ілюстрований таблицями, діаграмами, що покращує сприйняття поданої інформації.

Розділ завершується узагальненням, де підсумовано та описано отримані результати. Результати дослідження добре представлені у наукових публікаціях.

Суттєвих зауважень немає. Рекомендована стилістична корекція тексту. Четвертий розділ **«Клініко-лабораторна та мікробіологічна оцінка ефективності комплексної терапії генералізованого пародонтиту»** представлений на 30 сторінках та присвячений опису загальної та удосконаленої методики лікування генералізованого пародонтиту на клінічний перебіг, біохімічні та мікробіологічні показники у групах спостереження. Розділ ілюстрований клінічними знімками, діаграмами.

Дисертантка детально описала результати проведеного лікування загальноприйнятим та запропонованим нею удосконаленим методом. Слід відмітити, що запропонований дисертанткою метод лікування є комплексним, впливає на всі ланки патогенезу, тому і виявився ефективним. Після проведеного лікування спостерігалось зменшення глибини пародонтальних кишень у всіх обстежених групах пацієнтів, підтверджено зменшення показників пародонтального індексу, водночас найбільш суттєве та довготривале покращення клінічних показників встановлено у групі обстеження, де застосовувалася удосконалена методика лікування з використанням фотодинамічної терапії. Покращення клінічних показників підтверджено біохімічними та мікробіологічними дослідженнями. Отримані результати свідчать про високу ефективність запропонованого авторкою комплексного методу лікування генералізованого пародонтиту на тлі цукрового діабету 2-го типу та перенесеної коронавірусної хвороби.

Результати дослідження широко представлені у наукових працях.

Логічним підсумком дисертаційної роботи є розділ 5 **«Аналіз та узагальнення отриманих результатів»**, де наведено обґрунтований аналіз дисертаційної роботи, що висвітлює теоретичну та практичну значимість отриманих результатів для практичної та теоретичної стоматології. Авторка характеризує і узагальнює основні результати власного дослідження.

Висновки сформульовані коректно, відображають найбільш значимі результати дослідження, відповідають його завданням. Висновки відображені в 5 положеннях, логічно сформульовані та базуються на результатах власних досліджень, є обґрунтованими, відповідають меті дослідження.

Практичні рекомендації повністю відповідають поставленим завданням, доцільні, легко впроваджувані в практичну діяльність.

Основні результати дисертаційного дослідження впроваджені у клінічну та педагогічну практику, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Теоретичні положення дисертаційної роботи слід рекомендувати до

включення в лекційний матеріал та матеріали практичних занять для студентів, лікарів-інтернів навчальних закладів медичного профілю України.

8.Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати роботи можуть бути використані при плануванні стоматологічної допомоги населенню України, зокрема особам із генералізованим патодонтитом на тлі цукрового діабету компенсованої форми після перенесеної коронавірусної хвороби. Основні досягнення вже впроваджені у клінічну практику, про що свідчать наявні акти впровадження, зокрема в лікувальний процес кафедри терапевтичної стоматології ІФНМУ (24.09.2025), кафедри стоматології післядипломної освіти ІФНМУ (30.10.2025), у терапевтичному відділенні центру стоматології університетської клініки ІФНМУ (30.10.2025), у навчально-лікувальному центрі «Університетська клініка» Буковинського державного медичного університету (18.11.2025), у терапевтичному відділенні КП «Полтавський обласний центр стоматології – стоматологічна клінічна поліклініка» (22.10.2025). Також результати дослідження включені в навчальні матеріали та педагогічний процес кафедри терапевтичної стоматології ІФНМУ (24.09.2025), кафедри стоматології післядипломної освіти ІФНМУ (29.10.2025), кафедри терапевтичної стоматології Буковинського державного медичного університету (15.10.2025), кафедри терапевтичної стоматології Полтавського державного медичного університету (27.11.2025), кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів Полтавського державного медичного університету (24.11.2025).

Результати дослідження є актуальними, достовірними, та можуть бути використані у лікувально-профілактичних закладах України стоматологічного профілю з метою покращення надання стоматологічної допомоги населенню України.

9. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

У процесі рецензування дисертаційної роботи виникли деякі зауваження до оформлення роботи, які не мають суттєвого значення та не зменшують її наукової і практичної цінності. Рекомендовано:

1. Стилiстична корекція тексту
2. Варто скоротити опис загальноновiдомих методик дослідження у обстежених осіб

У порядку наукової дискусії виник ряд **запитань** до здобувачки, на які хотілося б отримати відповіді:

1. З чим Ви пов'язуєте зниження кількості глюкози у ротовій рідині після проведеного лікування у пацієнтів із генералізованим пародонтитом, асоційованим із цукровим діабетом 2-го типу компенсованої форми після перенесеної коронавірусної хвороби?
2. Чи спостерігали Ви ускладнення після проведеного лікування загальноприйнятим методом?

Слід відмітити, що всі зауваження носять дискусійний характер та не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи.

10. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Комісія з виявлення та запобігання плагіату в Івано-Франківському національному медичному університеті, перевіривши дисертаційну роботу Бугерчук Ольги Олександрівни «Ефективність використання фотодинамічної терапії в комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту у хворих на цукровий діабет 2-го типу компенсованої форми після перенесеної коронавірусної хвороби», що подається на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань – 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 – Стоматологія, не встановила ознак плагіату. Оригінальність даної роботи станом на 07.05.2026 року становить: коефіцієнт подібності 1 – 8, 58 % та коефіцієнт подібності 2 – 1, 99%.

11.Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Бугерчук Ольги Олександрівни на тему: «Ефективність використання фотодинамічної терапії в комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту у хворих на цукровий діабет 2-го типу компенсованої форми після перенесеної коронавірусної хвороби», є завершеною, самостійно виконаною роботою, що вирішує актуальну проблему сучасної стоматології – дослідження клінічного перебігу та ефективності лікування хронічного генералізованого пародонтиту у пацієнтів з цукровим діабетом 2-го типу після перенесеної коронавірусної хвороби.

Дисертаційна робота виконана на сучасному науковому рівні і цілком відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, Постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 № 502 про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, а її автор Бугерчук Ольга Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Рецензент:

доцент кафедри стоматології

післядипломної освіти

Івано-Франківського національного

медичного університету МОЗ України

кандидат медичних наук, доцент



Зоряна ПОПОВИЧ

18 06 26
Підпис: [signature]
Підпис: [signature]